

Memorial de greuges que presenta la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, en defensa del patrimoni arquitectònic i urbanístic de Catalunya *

La Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, va ser creada per Reial Decret de 31 d'Octubre de 1849 i, en el text del Reial Decret, es contempla l'obligació de l'Acadèmia de vetllar el compliment de les lleis relatives a l'exercici de les arts i als edificis i construccions (Art. 23.4). En el Reglament, aprovat per Ordre Ministerial de 17 d'Abril de 1957, es considera activitat primordial de l'Acadèmia, vetllar per l'estricta compliment de les disposicions sobre defensa, conservació i restauració dels monuments de Catalunya (Art. 1.E), article que s'ha mantingut en els Reglaments de 4 de Juny de 1982 (Ordre Ministerial d'Educació i Ciència, BOE 19 de Juny de 1982), de 21 de Juny de 1989 (Resolució del Departament de Justícia, DOG de 14 de Juliol de 1989) i en els Estatuts aprovats en sessió plenària de 21 de Novembre de 1990.

Atesa aquesta obligació acadèmica de vetllar per la conservació dels monuments de Catalunya, han recaigut diversos acords en les sessions plenàries ordinàries, que foren oportunament comunicats a les autoritats i responsables de les actuacions, que l'Acadèmia considerarà errades.

Vista de la quantitat d'acords en aquest sentit l'Acadèmia, en sessió de 21 de Novembre de 1990 acordà, per unanimitat, redactar un informe que contingui tots els casos darrerament tractats per dirigir-lo a les autoritats locals i autonòmiques, als particulars i al Parlament de Catalunya, per tal que tinguin ple coneixement dels fets i puguin adoptar les resolucions oportunes.

El nou informe es va aprovar en sessió de 20 de Febrer de 1991.

RELACIÓ DE CASOS EN ELS QUE L'ACADÈMIA HA FET SENTIR EL SEU CRITERI

Plaça de Toros de las Arenas:

L'intent de demolició d'aquest edifici, obra de l'arquitecte August Font i Carreras, va promoure una acció conjunta de moltes diverses entitats ciutadanes. Malgrat que una resolució del Tribunal Suprem ha deixat sense efecte el projecte d'enderrocament, ni l'Ajuntament ha decidit incloure l'edifici en el Catàleg Muni-

* Apèndix de la Vida Acadèmica.

cipal del Patrimoni, ni la Generalitat ha determinat incoar l'expedient d'incoació de Bé Cultural. Continúa doncs el perill sobre l'edifici i l'Acadèmia insisteix en la necessitat de la seva protecció legal i de trobar un ús adequat a la construcció.

Església Romànica de Sant Pau del Camp:

Aquest edifici, Monument Nacional, sofreix l'agressió d'un projecte de parking en el seu entorn que ha consistit en la construcció d'unes monstruoses masses d'edificació que impedeixen la visibilitat de l'església i, degut al volum del que ara s'ha construït, es desfà totalment l'escala i proporció del monument.

El projecte, oportunament denunciat per l'Acadèmia tingué l'aprovació de l'Ajuntament i de la Generalitat.

Fossar de les Moreres:

Per tal de fer l'actual ordenació de la plaça del Fossar de les Moreres, al carrer de Santa Maria, es va enderrocar el passadís i el saló del segle XVIII, situats en aquell lloc. Els edificis estaven inclosos en el Catàleg Monumental de l'Ajuntament. Malgrat això el propi Ajuntament procedí a l'enderroc, sense oposició de la Comissió Territorial del Patrimoni de la Generalitat.

Capella del Peu de la Creu:

En el Convent dels Àngels es va intentar la demolició de les voltes de creueria de maó de pla i guix de la capella del segle XVI. Una forta campanya dels estaments culturals de la ciutat ho evità, però encara no hi ha cap resolució oficial respecte a la definitiva protecció de dit àmbit arquitectònic.

La Casa de la Carassa:

Edifici gòtic inclòs en el Catàleg monumental de la ciutat que va ser enderrocat i reconstruït però amb criteri allunyat de les formes originals, amb consentiment de l'Ajuntament i essent responsable de les obres un Departament de la Generalitat.

Nou Edifici de la Diputació de Barcelona:

Per tal de construir la nova seu de la Diputació es va enderrocar més de la meitat de la Casa Serra de Josep Puig i Cadafalch, edifici catalogat.

Fanals de la Plaça Reial:

En la reordenació urbanística de la plaça Reial, quan es va perdre el caràcter de jardí romàntic d'aquell espai, els fanals, obra d'Antoni Gaudí, quedaren ensorrats en el nou paviment i perderen part de la seva esbeltesa i proporció original. Es pintaren amb colors que no corresponen als que Gaudí va descriure minuciosament en la memòria del projecte. Els fanals estan totalment abandonats i han perdut part de les peces de fosa i bronze originals.

El Palau de la Música Catalana:

Una remodelació interior del Palau ha perjudicat seriosament l'acústica de la sala, fins a l'extrem que el nou escenari avançat, fa poc audible la corda de les orquestres, i fa que las darreres files de butaques del segon pis restin cegues per la part devantera del nou escenari. A més el soroll de l'aire condicionat és perfectament audible a la sala, a la que arriba també la remor del bar situat a la planta baixa. La recomposició exterior ha destroçat totalment la veïna església de Sant Francesc de Paula; l'obra es va fer amb aportacions de l'Ajuntament i la Generalitat i amb el consentiment de l'arquebisbat.

El Palau Vedruna:

Edifici eclèctic situat a la Via Laietana. L'Ajuntament ha permès que es destruís tot l'edifici, llevat de la façana, per fer-hi un hotel amb altura superior a l'edifici original. En cap cas es pot considerar que salvar un edifici consisteixi solament en respectar tan sols la façana.

El Pla especial del Gran Teatre del Liceu:

Amb l'excusa d'unes reformes al Teatre, el Consorci, en el que hi figuren el Ministeri de Cultura, la Generalitat, la Diputació i l'Ajuntament, vol expropiar mitja illa de cases de propietat particular, desnonar el Cercle del Liceu i el Conservatori Superior de Música, fer unes façanes de vidre contra les normes vigents a la Rambla i aixecar una torre de quaranta metres damunt de l'escenari, en contra de les normes de protecció d'un edifici monumental i de les Ordenances Municipals de la zona del Casc antic.

Casa Sicart a la Plaça de Catalunya:

L'Acadèmia redactà un extens informe sobre la Casa Sicart (1867) a la plaça de Catalunya i Fontanella, per tal que formés part del Catàleg monumental de la ciutat. La casa està construïda damunt les voltes de l'antic baluard del Portal de l'Àngel de Barcelona, és la més antiga de les que resten a la plaça de Catalunya, va ser projectada per un conegut mestre d'obres i té parts modernistes de dos arquitectes dels millors de l'estil. Malgrat això està previst l'enderrocament, al mateix temps que l'edifici veí, antic Centre Cultural dels Exèrcits, obra dels arquitectes Enric Sagnier i Adolf Florensa.

Aquest darrer ja enderrocat i la Casa Sicart ha perdut tots els capçats de la planta superior en un intent deliberat de causar la ruïna de l'edifici.

Aparcament a la Plaça de la Catedral:

La construcció d'aquest aparcament va ser qüestionada per l'Acadèmia els anys setanta i s'aconseguí suspendre el projecte. Ara s'ha construït, amb tots els problemes que suposa aquest tipus d'obres que afecten la futura urbanització de la plaça. A més es va autoritzar la construcció d'un edifici sense el reglamentari aparcament, comptant amb que es comprarien unes places en el futur aparcament de la Plaça, sense saber si seria aprovat o no.

La rasant de l'aparcament fa que restin amagades les parts baixes de la Muralla romana davant les Cases del Degà i de l'Ardiaca.

Estadi Olímpic de Montjuïc:

Ultra la tala de l'avinguda de plàtans plantats el 1929 davant de l'estadi, s'ha construït una tribuna que desfà la proporció de l'edifici de 1929 que, a més ha estat estucat damunt dels murs de pedra artificial amb un efecte visual desagradable. El dia de la inauguració es veieren les greus mancances d'estanqueïtat, desguassos i serveis sanitaris. Les reparacions costaren molts cents de milions, sense que s'hagi damanat responsabilitats tècniques a ningú.

Muralla de la Ciutadella:

En obrir les rases per al col·lector de la Vila Olímpica, es trobaren els murs i glacis de l'antiga Ciutadella de Barcelona, que restaven amagats des que s'ompleren els fossats per anivellar els terrenys del parc. Les muralles, que eren monument nacional, foren destruïdes sense contemplacions.

El «Moll de la Fusta»:

El Moll de Ròmul Bosch i Alsina del port de Barcelona, mal anomenat de la Fusta, va ser objecte d'una remodelació que s'ha demostrat totalment errònia, des

del punt de vista de la circulació i que impedeix la vista del mar des del passeig de Colom. Ultra això ha calgut modificar els túnels, doncs hi havia serioses dificultats pel trànsit de camions.

Els «Tinglados» de la Barceloneta:

Aquestes construccions dirigides per l'Enginyer de Camins Carlos Angulo el 1906, podien haver-se utilitzat com a passeig cobert en front del passeig Nacional. En canvi s'han enderrocat i ara des de la porta de la Pau es pot veure el desgraciat reguitzell de façanes de dit passeig, que restaven amagades pels magatzems portuaris.

La Residència d'Oficials:

Amb idea de fer-hi un hotel es proposà l'enderroc d'aquest interessant edifici de la Diagonal. Ultra la pèrdua de l'edifici, es perdrien també els jardins que l'envolten i que constitueixen una de les poques zones lliures de la Diagonal.

El Museu d'Art de Catalunya:

Un desgraciat projecte d'una arquitecta italiana amenaçava amb desballestar el Palau Nacional i desfer el Museu d'Art de Catalunya. Es va fer un segon projecte en el que encara es pensava en destruir la gran escalinata imperial i la seva substitució per una altra de formigó armat. En el moment present, amb el museu tancat, es parla de consolidació de fonaments, però resta present el perill del projecte inicial.

El Poble Espanyol:

El que tenia de ser un lloc de turisme cultural, de museus, tallers artesanals i col·leccions d'arts i oficis, s'ha convertit en un conjunt de bars musicals, boites i restaurants que res tenen a veure amb el projecte de 1929. Ultra això, parts destacables, com la porta de San Vicente de la Muralla, han sigut fortament degradades amb afegitons decoratius i estructurals deplorables.

La Mançana d'Or:

Per tal de construir un edifici allargat en el solar de l'antic assil de Sant Joan de Déu, s'ha projectat un pas soterrat que travessa la Diagonal amb un conjunt repetitiu, es bloqueja amb el pas soterrat la molt necessària construcció d'una línia de metro a la Diagonal i s'afavoreixen uns interessos particulars a base d'utilitzar vies públiques.

Els Restaurants de la Barceloneta:

Amb el propòsit de fer complir amb tot rigor la Llei de Costes, es volen enderrocar els restaurants de la platja de la Barceloneta, una de les ordenacions espontànies i reeixides de l'urbanisme sense urbanistes. És evident que es podria trobar una solució per tal de legalitzar una situació que a ningú molesta i a tothom plau, sobre tot pensant que el que es pugui fer en lloc del que ara hi ha, pugui ser un més dels desencertats projectes realitzats darrerament.

El Palau Nou de l'Abat, de Poblet:

Aquest edifici, en part del segle XVI i en part del XVIII, ca començar a ser restaurat pel Ministeri de Cultura. Després la Generalitat va fer dues fases més del projecte general de restauració. Va encarregar i pagar als tècnics una tercera fase, però, ensems va encarregar a un altre tècnic un nou projecte, ara en marxa, per tal d'enderrocar el que havia fet el Ministeri i el que havia fet la pròpia Generalitat. Ultra això el nou projecte preveu la desaparició de gran part de l'ala del segle XVIII del Palau.

Sala Gòtica de la Llotja de Mar:

Amb intenció de situar el gran Saló gòtic de la Casa Llotja de Mar un conjunt d'aparells electrònics al servei de la Borsa de Valors, s'iniciaren unes obres que haguessin convertit aquell espai medieval en un recinte destinat solament a una de les múltiples possibilitats que ofereix el saló. Encara no ha recaigut la decisió final, que no podrà ser la de sacrificar un històric espai polivalent als sols interessos d'una de les entitats que el disfruten.

Casa de la Pia Almoïna:

En ocasió de l'exposició Mil·lenum es feren obres d'adaptació de la casa de la Pia Almoïna, al Pla de la Seu, amb un criteri agressiu per al edifici, amb incorporació d'elements cromàtics violents i obertura d'una finestra a la Baixada de la Canonja, sense cap mena de consideració a la façana medieval.

Parking de l'Avinguda Cambó:

Al bell mig de l'avinguda Francesc Cambó es va construir un gran cos d'edifici destinat a entrada del parking soterrat. Deixant de banda l'aspecte sinistre de la contrucció, és completament inadmissible que s'edifiqui al mig del carrer, contra tota norma urbanística elemental. El desacord dels veïns i de les entitats va ser tan gran que s'estudia l'enderroc dels edíficuls. El mal, però ja està fet, amb grans despeses innecessàries i, el més greu, s'autoritza un projecte absurd i il·legal. L'enderroc de part de les construccions decidit per l'Ajuntament confirma l'error del projecte inicial.

Obres sense permís a la Casa Batlló:

La Casa Batlló, d'Antoni Gaudí situada a la mançana de la discòrdia, en el Passeig de Gràcia, ha estat objecte d'obres sense permís per tal d'afegir-hi un nou soterrani. Solament la denúncia d'un veí que vegé envaït el seu soterrani pel de la casa del costat ha permès d'aturar les obres i rebutjar el projecte amb el que es volien legalitzar. No es comprén com un edifici monument nacional i un dels més coneguts i admirats de Barcelona pugui ser objecte de tan manifesta il·legalitat sense que cap inspecció municipal o de la Generalitat ho detecti immediatament. La irresponsabilitat de la propietat i dels tècnics responsables de l'obra és solament comparable amb el descuit de les autoritats en matèria de patrimoni.

Reforma de la planta baixa de la Casa Calvet:

La Casa Calvet, construïda per Antoni Gaudí el 1899, tenia una de les botigues de planta baixa on, temps enrera, se li retiraren les reixes originals per tal de posar-hi grans llunes de vidre. Recentment un canvi de llogater ha provocat la realització d'obres altre vegada. No s'han tornat a col·locar les reixes originals, que es guarden en el propi edifici, s'han situat aparells d'il·luminació fixats directament damunt la pedra de Montjuïc i s'han pintat els estucs planxats originals de Gaudí, de color salmó, mentre les jàsseres de ferro han rebut una capa de pintura color verd poma. A la denúncia dels fets, l'Ajuntament contesta que el que s'ha fet és qüestió de gust i que no tenen perquè oposar-s'hi. És a dir que no respectar l'obra de Gaudí, que és monument nacional, canviant els colors i les textures, és solament qüestió de gust. No té res d'estrany que es produeixin les coses que passen a Barcelona si qui té obligació de vetllar pel patrimoni ho fa amb criteris tant incongruents.

L'anomenat Palau Nou de la Rambla:

Per tal de bastir un edifici que haurà de tenir set plantes soterrades d'aparcament de cotxes, que pot provocar autèntics col·lapses circulatoris a la Rambla quan estigui enllestit, s'han procedit a l'enderroc d'una casa del segle XVI al carrer del

Cardenal Casañas. L'Ajuntament ha permès aquesta violació de la llei per ell mateix creada, sense que es donessin els supòsits que haurien permès, en el seu cas, la descatalogació de l'edifici destruït. Resta en entredit la possible utilitat d'un catàleg i d'unes ordenances que foren presentades com modèliques i que es desconeixen quan convé.

L'Aeroport del Prat de Llobregat:

Per tal de millorar l'antiquat aeroport de Barcelona, es decidí despendre mils de milions en una nova estació aèria. Solament que tingueren la incomprendible idea de bastir-la damunt de l'estació actual. Això causa molèsties i inconvenients als usuaris que han de recórrer llargues distàncies, pujar i baixar llargs trams d'escales provisionals. El més lògic hauria estat fer la nova estació en lloc diferent de l'actual com es va fer en l'anterior ampliació.

La Casa de Caritat:

Per tal de construir el Museu d'Art Contemporani, encarregat a un arquitecte estranger que no coneix la ciutat de Barcelona, es decidí enderrocar la meitat de l'illa de la Casa de Caritat, que figura íntegrament inclosa en el Catàleg del Patrimoni Arquitectònic Històric-Artístic de la Ciutat de Barcelona, aprovat el 1979. Segons l'apartat 6è, del Capítol II de l'Ordenança sobre protecció del Patrimoni, es comunicà a la Reial Acadèmia de Sant Jordi el Pla Especial per mitjà del qual es desqualificava la meitat de dita illa. En informe, extens i raonat, l'Acadèmia demostrà que no es complien cap dels supòsits previstos en l'article 7è de dita ordenança. Malgrat això i, sense informe de la Comissió Territorial del Patrimoni de la Generalitat, s'han enderrocat tots els edificis de la meitat de l'illa sense, a més de tenir cura de fer cap prospecció arqueològica. Una acció violenta, irregular i completament contrària a l'esperit de l'Ordenança Municipal que en el seu article primer diu textualment: «La present Ordenança té per objecte regular la conservació, valoració, restauració, protecció i defensa dels valors artístics, històrics, arqueològics, típics i tradicionals del patrimoni arquitectònic de la ciutat i dels seus elements naturals i urbans d'interès». L'illa de la Casa de Caritat, als carrers de Valldonzella, Montalegre, Ferlandina i Joaquím Costa, figura amb el núm. 495 del Catàleg, amb la categoria B, cap. II o sia «Edificis i elements arquitectònics d'interès artístic, històric, arqueològic, típic o tradicional».

En el present cas l'Ajuntament, amb la connivència de la Generalitat, ha demostrat que el Catàleg és un bonic volum enquadrant que solament conté normes aplicables a criteris de la Comissió Municipal executiva.

Parc Güell:

Estat d'absolut abandó d'aquest monument nacional e internacional.

Hospital de la Santa Creu:

Manca de neteja del pati gòtic, en un edifici en el que hi són implicats el Ministeri de Cultura, la Generalitat, la Diputació i l'Ajuntament.

A la vista d'aquesta llista de despropòsits realitzats o consentits per les administracions públiques, la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi es veu en la precissió de fer una crida als poders públics, institucions, Parlament i Govern de Catalunya, als mitjans de comunicació, al Síndic de Greuges i a tots els ciutadans de Catalunya, per tal que en un esforç comú s'acabi amb una situació que pot provocar l'empobriment i adhoc la desaparició del riquíssim patrimoni cultural del Principat.

Barcelona, 1 de Març de 1991.